

OBSAH

1	<i>Moderní národy a jejich obrazy minulosti</i>	1
	Přelom tisíciletí v moderním českém historickém vědomí	3
	JÍŘÍ RAK	
	Recepce přelomu prvního tisíciletí v 19. a ve 20. století v Maďarsku	5
	KATALIN SINKÓ	
	Doba kolem roku 1000 v polském umění na konci 18. a v 19. století	8
	ZOFIA OSTROWSKA-KEBŁOWSKA	
	Rok 1000 v zrcadle národněhistorických mistrovských vyprávění – středoevropské příklady z 19. a 20. století	12
	FRANK HADLER	
	Velká Morava a slovenské dejiny	15
	Od vzniku Velké Moravy do jej pádu roku 907	
	MATÚŠ KUČERA	
2	<i>Antické dědictví a křesťanská tradice</i>	17
	Antické dědictví a křesťanská tradice – přelom prvního tisíciletí v historii	19
	JOHANNES FRIED	
	Význam Byzance	22
	WOLFRAM BRANDES	
3	<i>Slované a Maďari ve střední Evropě</i>	27
	3.1 Země a krajiny okolo roku 1000	29
	Politická sjednocení a rané moceňské koncentrace ve střední Evropě v 10. století	29
	JOACHIM EHLERS	
	Středověký člověk ve svém geografickém prostředí	30
	JAN TYSZKIEWICZ	
	Archeologické výzkumné metody a výsledky ke vzájemnému vztahu člověka a přírodního prostředí ve středověku	32
	JULIAN WIETHOLD	
	3.2 Osídlení a hospodářství	38
	Hospodářství, osídlení a sídelní krajina západních Slovanů mezi Odrou a Vislou	38
	STANISŁAW KURNATOWSKI	
	Sídelní území, sídelní a hospodářství západních Slovanů mezi Labem a Odrou	40
	EIKE GRINGMUTH-DALLMER	
	Hospodářský a sídelní vývoj západních Slovanů mezi Krušnými horami a Dunajem	42
	JAN KLÁPŠTE	
	Karpatská kotlina	34
	SÁNDOR FRISNYÁK	
	Přírodní prostředí středního Velkopolska v době hnězdenského aktu	35
	KAZIMIERZ TOBOLSKI	
	Každodenní život v západoslovanské vesnici kolem roku 1000	44
	ZBIGNIEW KOBYLIŃSKI	
	K výživě ve slovanské středověčhodní Evropě kolem roku 1000	45
	HELMUT KROLL	
	Raně a vrcholně středověká keramika západních Slovanů	46
	SEBASTIAN BRATHER	
	Ekonomika a osídlení Uher v době konstituování uherského státu	48
	MIKLÓS TAKÁCS	

3.3 Hospodářství a komunikace 51

3.3.1 Obchod a doprava

Dálkový obchod a obchodní centra
MICHAEL MÜLLER-WILLE 51

Obchod mezi Západem a Východem
MILENA BRAVERMANOVÁ, PETR CHARVÁT,
VLASTIMIL NOVÁK, KATEŘINA TOMKOVÁ 53

Mezinárodní cesty Karpatskou kotlinou
GYULA KRISTÓ 54

Mosty a jejich stavba ve středověchodní Evropě
kolem roku 1000
GERARD WILKE 55

Moravský obchod
LUMÍR POLÁČEK 56

Poselství, poutnické cesty a zprávy cestovatelů
PETR CHARVÁT 57

3.3.2 Mnohonárodnostní obchodní místa u Baltu a na transkontinentálních obchodních cestách

Wolin – rané středověké centrum na Baltu
WŁADYSŁAW FILIPOWIAK 59

Štětín
WŁADYSŁAW ŁOSIŃSKI 60

Ralswiek
JOACHIM HERRMANN 61

Kolobřeh
LECH LECIEJEWICZ 63

Truso – sídliště a přístav na slovansko-estonském pomezí
MAREK F. JAGODZIŃSKI 64

Praha kolem roku 1000: infrastruktura, doprava
JARMILA ČIHÁKOVÁ 65

Řezno – středověké velkoměsto na Dunaji
SILVIA CODREANU-WINDAUER – ELEONORE
WINTERGERST 66

Kolín nad Rýnem jako obchodní centrum
raného a vrcholného středověku
SVEN SCHÜTTE 67

3.3.3 Mince a jiné formy platidel

Mince a peníze kolem roku 1000
BERND KLUGE 69

Počátky polského mincovnictví
STANISŁAW SUCHODOLSKI 71

Mincovnictví a jiné formy měny v Uhrách
LÁSZLÓ KOVÁCS 72

Mincování a jiné formy směny v Čechách
JARMILA HÁSKOVÁ 73

Sekerovité hřivny
DARINA BIALEKOVÁ 73

Slovanské depoty
HANNA KÓČKA-KRENZ 74

3.4 Maďari v kontaktu s Byzancí a s římskolatinským impériem 76

Jazykové-etnicko-kulturní členění Maďarů
LAJOS KISS 76

Karpatská kotlina v době příchodu Maďarů.
Politické, kulturní a etnické předpoklady
BÉLA MIKLÓS SZÓKE 77

Karolínská Civitas Blatnohrad (Zalavár)
BÉLA MIKLÓS SZÓKE 79

Tažení Maďarů
FERENC MAKK 80

Maďarská bojová technika při vojenských taženích
proti Evropě
ISTVÁN BÓNA 81

3.5 Západní Slované – sousedé římskolatinského impéria 85

Původ a klasifikace západních Slovanů
LECH LECZIEJEWICZ 85

Pohanské náboženství západních Slovanů
LESZEK PAWEŁ SŁUPECKI 87

Staroslovanská chrámová osada Groß Raden v Meklenbursku
ROLF VOß 92

Hradiště a formování kmenové aristokracie
u slovanských předků Poláků
ZOFIA KURNATOWSKA 94

Bruszczewo – vesnice v jižním Velkopolsku, okres Kościan
MICHAŁ BRZOSTOWICZ 95

Naszacowice
JACEK POLESKI 96

Hradiště 8. až 12. století mezi Labem a Odrou TORSTEN KEMPKÉ	97	Hradiště, hrady a hradská města v Čechách JÍŘÍ SLÁMA	101
Branibor nad Havolou KLAUS GREBE	98	Hradiště, hrady a hradská města na Moravě LUMÍR POLÁČEK	102
Hradiště v Berlíně-Špandavě (Berlin-Spandau) ADRIAAN VON MÜLLER	99	Vytváření mocenských struktur u západních Slovanů NADA PROFANTOVÁ	104
Slovanská hradiště u kastorfsko-möllnského řetězu jezer VOLKER SCHMIDT	100		

3.6 Velkomoravská říše 105

Náběhy k vytvoření slovanské říše: Velká Morava DUŠAN TŘEŠTÍK	105	Staré Město-Uherské Hradiště LUDEK GALUŠKA	113
Misie na Moravě: mezi latinským Západem a Byzancí VLADIMÍR VAVŘÍNEK	107	Devín a Bratislava, dva významné hrady včasného stredoveku na strednom Dunaji TATIANA ŠTEFANOVIČOVÁ	114
Nitrianske kniežatstvo vo Veľkej Morave a v Uhorsku JÁN STEINHÜBEL	109	Pohansko u Břeclavi/Lundenburg JÍŘÍ MACHÁČEK	115
Stará Kounim ANDREA BARTOŠKOVÁ	110	Vývoj štátnych štruktúr u západných Slovanov (na území dnešného Slovenska) ALEXANDER T. RUTTKAY	116
Mikulčice LUMÍR POLÁČEK	112		

4 Utváření středu Evropy 119

4.4 Pohanská reakce: Slovanské hradiště HERWIG WOLFRAM	121		
---	-----	--	--

4.1 Čechy 126

Čechové DUŠAN TŘEŠTÍK	126	Žatec okolo roku 1000 PETR ČECH	139
--------------------------	-----	------------------------------------	-----

4.1.1 Centra a organizace vlády

Centra a organizace vlády JOSEF ŽEMLIČKA	130	Starý Plzeňec JÍŘÍ SLÁMA	140
Praha LADISLAV HRDLIČKA	132	Budeč ANDREA BARTOŠKOVÁ	140

4.1.2 Christianizace Čech

Pražský hrad JAN FROLÍK – MILENA BRAVERMANOVÁ	133	Christianizace Čech na základě archeologických, uměleckohistorických a písemných pramenů PETR SOMMER	141
Levý Hradec KATEŘINA TOMKOVÁ	134	Sakrální areály na Pohansku u Břeclavi. Příspěvek k poznání pohanství a křesťanství středoevropských Slovanů v raném středověku JÍŘÍ MACHÁČEK	143
Libice JARMILA PRINCOVÁ	136	Založení pražského a moravského biskupství DUŠAN TŘEŠTÍK	144
Premyslovské hradiště ve Staré Boleslavi IVANA BOHÁČOVÁ	137		
Olomouc JOSEF BLÁHA	138	Architektura a umění v českém státě kolem roku 1000 ANEŽKA MERHAUTOVÁ – PETR SOMMER	145

Kláster Břevnov PETR SOMMER	147	4.1.3 Přemyslovci a Čechy	
Kláster Ostrov u Davle PETR SOMMER	148	Přemyslovci a Čechy JOSEF ŽEMLIČKA	151
Kláster Sázava PETR SOMMER	149	Tři Boleslavové JIRÍ SLÁMA	153
Mnich Kristián, bratr Boleslava II. DUŠAN TŘEŠTÍK	149	Přemyslovci a Slavníkovci JIRÍ SLÁMA	155
Křesťanské pohřbívání PETR SOMMER	150		
4.2 Polsko			157
Polsko v 10. století JERZY STRZELCZYK	157	Setkání ve Hnězdně a založení hnězdenského arcibiskupství JERZY STRZELCZYK	173
4.2.1 Centra a organizace vlády		Založení hnězdenského arcibiskupství z církevněprávního pohledu ERNST-DIETER HEHL	175
Centra a organizace vlády ZOFIA KURNATOWSKA	161	Sakrální architektura v Polsku KLEMENTYNA ZUROWSKA	177
Giecz TERESA KRYSZTOFIAK	164	Vratislavský dóm EDMUND MAŁACHOWICZ	178
Hradiště na Lednickém ostrově – rané státní centrum piastovské dynastie JANUSZ GÓRECKI	165	Kostel na hradišti Chlum u Chelмна WOJCIECH CHUDZIAK	179
Hnězdno TOMASZ SAWICKI	166	První kláštery na polském území MAREK DERWICH	180
Poznaň MICHAŁ KARA	167	Purpureae passionis aureus finis. Bruno Querfurtský a Pět svatých bratří BRYGIDA KÜRBSIS	182
Krakov ZBIGNIEW PIANOWSKI	168	Křesťanské pohřby MICHAŁ KARA – ZOFIA KURNATOWSKA	185
Vratislav PAWEŁ RZEŹNIK	169	4.2.3 Piastovci a Polsko	
4.2.2 Christianizace Polska		Piastovci a Polsko JERZY STRZELCZYK	186
Christianizace Polska ve světle písemných pramenů JERZY STRZELCZYK	171	Zahraničněpolitické vztahy prvních Piastovců JERZY STRZELCZYK	188
Christianizace Polska ve světle archeologických pramenů ZOFIA KURNATOWSKA	172		
4.3 Maďarsko			190
4.3.1 Uhry a Arpádovci		Karpatská kotlina od jejího ovládnutí Maďary do založení uherského státu CSANÁD BÁLINT	195
Uhry – historický přehled LÁSZLÓ VESZPRÉMY	190	Jazyk Maďarů LORÁND BENKŐ	199
Historická geografie uherských zemí GYULA KRISTÓ	194	Arpádovci a Uhry GYULA KRISTÓ	200

4.3.2 Střediska a organizace vlády

Střediska a organizace vlády JÓZSEF GERICS	202
Štěpán I. a jeho dlo GYÖRGY GYÖRFFY	203
Ostřihom v době Štěpána Svateho ISTVÁN HORVÁTH	204
Nitrianske vojvodstvo a Uhorsko (Od pádu Velké Moravy do konce 11. století) RICHARD MARSINA	206
Středověké hradiště Visegrád MÁTÁS SZÓKE	207
Hradiště Abaujvár MÁRIA WOLF	208
Hradiště Borsod MÁRIA WOLF	209
Karlovský Bělehrad ELEK BENKÓ	210
Cluj-Mănăstur (Kolozsmonostor) ELEK BENKÓ	212

4.3.3 Christianizace Maďarska

Christianizace Uher podle svědeckých pramenů GÉZA ÉRSZEGI	213
Královna Gisela Uherská LÁSZLÓ VESZPRÉMY	216
Křesťanská architektura v Uhrách ERNŐ MAROSI	218
Kláster na Pannonhalmě IMRE TAKÁCS	219
Mariánský klášter ve Stoličném Bělehradě PIROŠKA BICZÓ	221
Hrob svateho Štěpána ve Stoličném Bělehradě ERNŐ MAROSI	222
Nitra a Zobor ALEXANDER T. RUTTKAY	223
Katedrála ve Veszprému SÁNDOR TÓTH	224
Biskup Gerhard Csanádský GABRIEL SILAGI	226
Křesťanské pohřby SZUSZA LOVAG	226
Kazule ze Stoličného Bělehradu a bamberská paramenta ÉVA KOVÁCS	227

4.4 Pohanská reakce: Slované na Labi a Baltu

Polabští a Pobaltští Slované CHRISTIAN LÜBKE	233
Starigard-Oldenburg INGO GABRIEL	234

Meklenburk PETER DONAT	235
---------------------------	-----

4.5 Otonská politika ve střední Evropě

4.5.1 Expanze a misie

Relikvie pohanské víry v Sasku LÜTZ E. V. PADBERG	237
Upevňování a šíření latinského křesťanství: otonská misie k západním Slovanům a Maďarům LÜTZ E. V. PADBERG	238
Otonci – Jindřichovci – Liudolfovci, panovnický rod ze Saska BERND SCHNEIDMÜLLER	240
Ota Velký a založení magdeburského arcibiskupství MATTHIAS BECHER	244
Budování hradů a opevňovací technika 10. století ve staré německé sídelní oblasti a v markách HORST WOLFGANG BÖHME	246

Hrad Míšeň CHRISTIAN LÜBKE	249
Archeologický výzkum hradu Míšeň ARNE SCHMID-HECKLAU	249

4.5.2 Slované a Němci

Slované a Němci CHRISTIAN LÜBKE	250
Kontakty a výměnné vztahy mezi Slovanmi a Germány DARINA BIALEKOVÁ	251
Slovanské osídlení v severovýchodním Bavorsku JOCHEN HABERSTROH	253

Slované a Němci v Durynsku SIGRID DUŠEK	254	Slovanský knížecí hrad v Dobinu v Meklenbursku-Předních Pomoranech PETER ETTLE	258
Hannoverská země Vendů kolem roku 1000 KARL-HEINZ WILLROTH	255	Němci a Slované v Sasku a v Sasku-Anhaltsku THOMAS WESTPHALEN	259
Pozdně slovanské trhové sídliště Parchim-Löddigsee (11.–12. století) DIETLIND PADDENBERG	257	Opevnění, kostel a pohřebiště v Drážďanech-Briesnitz, okres Drážďany RÜDIGER VON SCHNURBEIN	259

4.6 Ota III. a obnova říše římské 260

Obnova římské říše JOHANNES FRIED	260	Benátský dóžie Petr Orseolo II. DANIELA RANDO	275
Vladaři a dynastie. Aktéři doby kolem roku 1000 LUDGER KÖRNTGEN	262	Polsko a Uhry jako opěrné body Oty III. na východě JÓZSEF GERICS	276
Graecisca sublimitas: přitažlivost Byzance a evropský Západ FRANZ-REINER ERKENS	264	Císař Ota III. a Čáchy KNUT GÖRICH	277
Memoria Oty II. v Římě MICHAEL BORGOLTE	266	Ota III. – christianizace a očekávání konce světa OLIVER RAMONAT	279
Otonská zřícenina křesťanského chrámu v Memlebenu MATTHIAS UNTERMANN	268	Imperátor Augustus a Christomimétés. Vlastní obraz Oty III. v knižní iluminaci WOLFGANG CHRISTIAN SCHNEIDER	281
Misijní konvent Memleben JOHANNES FRIED	269	Orlí hlavice v kryptě římské baziliky San Bartolomeo all'Isola UTE DERCKS	285
Diplom Oty III. pro Míšň THEO KÖLZER – THOMAS LUDWIG	270	Bližkost a vzdálenost: čititelnosti prostoru v otonské iluminaci LIESELOTTE E. SAURMA-JELTSCH	287
Pečetě a buly Oty III. HAGEN KELLER	271	Nové války: Jindřich II. a východní politika STEFAN WEINFURTER	289
Arcibiskup Heribert Kolínský a „Východ“ HERIBERT MÜLLER	273		

5 Nové dědictví: národy ve střední Evropě 293

5.1 Kulturní jednota 295

Společné rysy středoevropských států JOSEF ZEMLÍČKA	295	Vyzařování jihoněmeckých skriptorií do sousedních skriptorií na východě a na severu MARTINA PIPPAL	302
Nové kultury světců ve střední Evropě okolo roku 1000 TERESA DUNIN-ŹAŐOWICZ	296	Společné právní a církevníprávní představy ERNST-DIETER HEHL	304
Svatý Vojtěch – patron nové Evropy TERESA DUNIN-ŹAŐOWICZ	298		
Kostel a liturgický prostor ERNŐ MARÓSI	299		
Mnišství jako integrační faktor ve střední Evropě GEORG JENAL	300		

OBSAH

01 Moderní národy a jejich obrazy minulosti	387
(Kat. č. 01.01.01 – 01.05.01)	
02 Antické dědictví a křesťanská tradice	391
02.01 Obraz světa a vědění	393
(Kat. č. 02.01.01 – 02.01.11)	
02.02 Umění	395
(Kat. č. 02.02.01 – 02.02.10)	
02.03 Křesťanství a církev	398
(Kat. č. 02.03.01 – 02.03.39)	
02.04 Představy o vládě	404
(Kat. č. 02.04.01 – 02.04.07)	
03 Slované a Maďaři mezi křesťanským Západem a Byzancí – způsob života	407
03.01 Zemědělství	409
(Kat. č. 03.01.01 – 03.03.11)	
03.02 – 03 Lov, lesní hospodářství a rybolov	410
(Kat. č. 03.02.01 – 03.03.01)	
03.04 Dřevěné domácí náčiní	412
(Kat. č. 03.04.02 – 03.04.11)	
03.05 Keramika	413
(Kat. č. 03.05.01 – 03.05.10)	
03.06 Výroba textilu	414
(Kat. č. 03.06.01 – 03.06.15)	
03.07 Zpracování kovu	415
(Kat. č. 03.07.01 – 03.07.15)	
04–05 Slované a Maďaři mezi křesťanským Západem a Byzancí – dálkové styky ...	417
04.01 – 02 Řemesla v obchodních centrech	419
(Kat. č. 04.01.01 – 04.02.01)	
04.03 Suroviny a luxusní zboží	422
(Kat. č. 04.03.01 – 04.03.32)	
04.04 Prostředky směny	426
(Kat. č. 04.04.02 – 04.04.08)	
04.05 Poklady stříbra	428
(Kat. č. 04.05.01 – 04.05.05)	
04.06 Písmo cizinců	429
(Kat. č. 04.06.01 04.06.12)	
05.01 Staří bohové	430
(Kat. č. 05.01.01 – 05.01.14)	
06–09 Slované a Maďaři mezi křesťanským Západem a Byzancí – vláda	435
06.01 – 03 „Nitransko“	437
(Kat. č. 06.01.01 – 06.03.14)	
07.01 – 07 Budování hradů, nejvyšší sociální vrstva	440
(Kat. č. 07.01.01 – 07.07.04)	
08.01 – 09.01 Morava - začátky budování slovanské říše	451
(Kat. č. 08.01.01 – 09.01.01)	
09.02 – 03 Christianizace	457
(Kat. č. 09.02.01 – 09.03.06)	

10 – 20 Formování středu Evropy 461

10 – 12 Čechy 463

10.01 – 07 Organizace vlády (Kat. č. 10.01.01 – 10.07.01)	465	12.01 – 02 Přemyslovci (Kat. č. 12.01.01 – 12.01.23)	476
11.01 – 02 Christianizace (Kat. č. 11.01.01 – 11.02.01)	472		

14 – 17 Maďarsko 481

14.01 – 15.04 Zaujetí země a „nájezd“ (Kat. č. 14.01.01 – 15.04.01)	483	16.01 – 06 Christianizace (Kat. č. 16.91.91 – 16.06.07)	490
15.05 Centra vlády a změna zbraní (Kat. č. 15.05.01 – 15.05.06)	489	17.01 – 07 Arpádovci (Kat. č. 17.01.01 – 17.07.01)	497

18 – 20 Polsko 501

18.01 – 05 Organizace vlády (Kat. č. 18.01.01 – 18.05.02)	503	20.02 Piastovci (Kat. č. 20.02.01 – 20.02.15)	514
19.01 – 05 Christianizace (Kat. č. 19.01.01 – 19.05.01)	509		

21 Otonská politika ve středu Evropy – misie a kulturní expanze 517

21.01 – 06 K výbavě misijního biskupa (Kat. č. 21.01.01 – 21.06.01)	519
--	-----

22 – 25 Otonská politika ve středu Evropy – Ota III. a obnovení Římské říše 525

22.01 Význam Říma v chápání vlády (Kat. č. 22.01.01 – 22.01.04)	527	24.02 Poplatková povinnost opatství Reichenau vůči papeži (Kat. č. 24.02.01 – 24.02.15)	533
23.01 – 04 Doznívání antiky ve vědě a umění (Kat. č. 23.01.01 – 23.04.04)	528	24.03 Procesí k Nanebevzetí Panny Marie v Římě (Kat. č. 24.03.01)	536
24.01 Řím jako církevní centrum (Kat. č. 24.01.01 – 24.01.09)	531	25.01 Rok 1000 (Kat. č. 25.01.01 – 25.01.25)	537

26 – 27 Národy ve středu Evropy: nové dědictví 543

26.01 Kulturní společenství (Kat. č. 26.01.01 – 26.01.06)	545	27.01 Kulturní mnohotvárnost a národní identita (Kat. č. 27.01.01 – 27.01.12)	546
--	-----	--	-----